

OBJAŚNIENIA WYRAZÓW I ZWROTÓW

Dorota Połowniak-Wawrzonek

(Uniwersytet Jana Kochanowskiego, Kielce,
e-mail: dorota.polowniak-wawrzonek@ujk.edu.pl)

ORCID: 0000-0002-7417-7330

DOI: 10.33896/PorJ.2022.4.7

WYRAŻENIE *MŁODE WILKI* WE WSPÓŁCZESNYM JĘZYKU POLSKIM

W polszczyźnie utrwaliło się połączenie *młode wilki*, co mogło być konsekwencją oddziaływania filmu w reżyserii J. Żamojdy o tym samym tytule [1995; scenariusz Jarosław Żamojda i Jacek Dąbała].¹ Wyrażeniem tym można było określić niektórych młodych bohaterów filmu.

Niektórzy odbiorcy współczesnych mediów mogą uważać, że związek frazeologiczny *młode wilki* utrwalił się dzięki oddziaływaniu piosenki Jacka Kaczmarskiego.² Z utworów barda „Solidarności” pochodzi wiele stałych połączeń słownych funkcjonujących dziś w polszczyźnie, por. np. frazę *mury runą*.

Jack Kaczmarski to ikona polskiej kultury. Był piosenkarzem, kompozytorem, twórcą tekstów, ale także poetą i prozaikiem. W świadomości polskiego społeczeństwa jest głównie znany dzięki piosenkom o tematyce społecznej, politycznej i historycznej.³

Oto fragment tekstu źródłowego zawierającego wyrażenie *młode wilki*:

J. Kaczmarski, *Oblawa* [tytuł]
Skulony w jakiejś ciemnej jamie smacznie sobie spał
I spały małe wilczki dwa – zupełnie ślepe jeszcze
Wtem stary wilk przewodnik, co życie dobrze znał
Łeb podniósł, warknął groźnie, aż mną szarpnęły dreszcze
Poczułem nagle wokół siebie nienawistną woń
Woń, która tłumi wszelki spokój, zrywa wszystkie sny
Z daleka ktoś gdzieś krzyknął, nagle krótki rozkaz: goń –
I z czterech stron wypadły na nas cztery gończe psy!

¹ *Młode wilki*, reż. J. Żamojda, scen. J. Żamojda i J. Dąbała, Telewizja Polska S.A., 2010, płyta DVD.

² Por. D. Połowniak-Wawrzonek, *Frazeologizmy i skrzydlate słowa wywodzące się z piosenek oraz modyfikacje tych połączeń (na wybranych przykładach)*, Kraków 2021, s. 132–135.

³ <https://www.polskieradio24.pl/130/6808/Artykul/2182407,Czy-mlode-pokolenie-zna-tworczosc-Jacka-Kaczmarskiego> [dostęp: 24.03.2020].

Oblawa! Oblawa! Na *młode wilki* oblawa!
 Te dzikie zapalczywe
 W gęstym lesie wychowane!
 Krag śniegu wydeptany! W tym kręgu plama krwawa!
 Ciała wilcze kłami gończych psów szarpane! (...)
 Wypadłem na otwartą przestrzeń, pianę z pyska tocząc,
 Lecz tutaj też ze wszystkich stron – zła mnie otacza woń!
 A myśliwemu, co mnie dojrzał, już się śmieją oczy
 I ręka pewna, niezawodna podnosi w górę broń!
 Rzucam się w bok, na oślepnę gnam, aż ziemia spod łap tryska
 I wtedy pada pierwszy strzał, co kark mi rozszarpuje.
 Wciąż pędzę, słyszę jak on klnie! Krew mi płynie z pyska.
 On strzela po raz drugi! Lecz teraz już pułkuje!
 Oblawa! Oblawa! Na *młode wilki* oblawa! (...)
 I giną ciągle wilki młode na całym wielkim świecie
 Nie dajcie z siebie zedrzeć skór! Brońcie się i wy!
 O, bracia wilcy! Brońcie się nim wszyscy wyginiecie!
 Oblawa! Oblawa! Na *młode wilki* oblawa!⁴

Analiza znaczenia wyrażenia *młode wilki* oraz modyfikacji tego frazeologizmu prowadzi do wniosku, że oddziaływanie wskazanego powyżej filmu w reżyserii J. Żamojdy jest tutaj dominujące. W utworze filmowym następuje konfrontacja hierarchii wartości, wpojonej wchodzącej w życie młodzieży przez rodziców, z nową rzeczywistością, która napawa strachem, poczuciem niepewności itp. Główny bohater *Młodych wilków* musi zmierzyć się z pytaniami o sens i granice uczciwości, o konsekwencje filozofii „łatwego pieniądza”, o moralne drogowskazy w świecie ośmieszonych i niszczonej wartości. Pytania te są aktualne dla wielu młodych Polaków (być może stanowią one również klucz do rozszyfrowania ich wrażliwości). Związek wyrazowy *młode wilki* odnotowała m.in. B. Nowakowska w pracy *Nowe połączenia wyrazowe we współczesnej polszczyźnie*.⁵ Badaczka stwierdziła, że analizowanym wyrażeniem określa się dziś „młodych, przedsiębiorczych, przebojowych ludzi szybko robiących karierę, odnoszących spektakularne sukcesy w jakiejś dziedzinie”.⁶ Wydaje się, że w znaczeniu połączenia ujawniają się także inne semy, które zresztą są istotne dla stereotypu *wilka*, istniejącego w polszczyźnie, tj. wyróżniki: ‘drapieżny’, ‘agresywny’ (por. także eksplikację jednostki, pochodzącej od wyrazu *wilk*, która funkcjonuje w socjolekcie przestępczym – *wilczyć się* ‘złościć się, denerwować się’⁷). W stereotypie *wilka* wyróżniają się także takie istotne w tym wypadku cechy jak: ‘wrogi’, ‘nieufny’, ‘dziki’, ‘niebezpieczny dla człowieka’ (ujawniają się one np. w następujących stałych

⁴ J. Kaczmarski, *Oblawa*, słowa J. Kaczmarski, muzyka J. Kaczmarski [w:] *Krzyk* [dokument dźwiękowy], „Polskie Nagrania Muza” 1989, płyta LP.

⁵ B. Nowakowska, *Nowe połączenia wyrazowe we współczesnej polszczyźnie*, Kraków 2005, s. 51, 62.

⁶ Op. cit., s. 62.

⁷ *STGP*, s. 632.

połączeniach: *ktoś patrzy na kogoś wilkiem* ‘ktoś patrzy wrogo, nieufnie’; *człowiek człowiekowi wilkiem*; *wilczy apetyt, wilczy głód* ‘silny, chorobliwy’; *wilcze prawo* ‘bezprawie’; *wilczy bilet, wilcze jagody* ‘gatunek silnie trujących jagód’ itp.). Ślady wskazanych ostatnio cech odzwierciedlają się m.in. w tym, że osoby określane jako *młode wilki* nie poddają się wielu ogólnie przyjętym zasadom, nie tkwią w skostniałych schematach; często „atakują” ludzi, funkcjonujących już od pewnego czasu w określonych sferach. Niektórzy, by zrobić sobie miejsce, nie wahają się niszczyć rzeczy, osób, które staną na ich drodze, stąd otoczenie może odczuwać przed nimi strach, lęk, rodzi się poczucie zagrożenia, niebezpieczeństwa. Pamiętajmy jednak, że wiele osób, określanych mianem *młodych wilków*, ma świeże, otwarte umysły, dalekie od schematyzmu. Dlatego też niejednokrotnie podważają one pewne przyjęte ogólnie teorie, zasady itp., „atakują” szanowane autorytety, pozycje liderów itd. Działania takie mogą mieć bardziej lub mniej racjonalne przesłanki, bo młodość to zwiększona ekspresywność, czasem agresywność, bunt itd., por. chociażby połączenie *młodzi gniewni*. Oprócz wyróżnionych jednostek o określonej charakterystyce znaczeniowej, stereotypów, utrwaleniu się połączenia *młode wilki* o określonym znaczeniu naddanym może sprzyjać funkcjonowanie w polszczyźnie wyrazu *młody, młodzi*⁸ m.in. w znaczeniu ‘młody człowiek’, ‘młodzi ludzie’ (tak określa się np. młodsze rodzeństwo,⁹ uczniów z młodszych klas,¹⁰ młodych wojskowych¹¹ itp.). W języku polskim – zarówno w rejestrze ogólnym, jak i w socjolektach – występuje także kilka innych połączeń, oznaczających młodych ludzi – struktura tych stałych związków wyrazowych może opierać się na schemacie: człon adnominalny *młody* + komponent nominalny, np. *młody a. młodszy ścigacz* ‘młodsza klasa’; ‘uczeń niższej klasy śledzący innych i donoszący nauczycielom’.¹² Należałoby także zwrócić uwagę na znaczenie takich utrwalonych połączeń słownych, funkcjonujących w języku ogólnym, jak: *młody talent* ‘młoda osoba utalentowana w jakiejś dziedzinie’,¹³ *młoda kadra, młode siły* ‘młodzi ludzie rozpoczynający swoją działalność w jakiejś dziedzinie’.¹⁴ Niektóre z elementów semantycznych wyróżnionych w tych definicjach ujawniają się także w znaczeniu wyrażenia *młode wilki*. Warto w tym miejscu przedstawić przegląd kilku przykładowych egzemplifikacji, w których pojawiło się połączenie *młode wilki* o określonym znaczeniu naddanym. W pewnych kontekstach wyrażenie jest nienacechowane, neutralne, a w innych pojawiają się konotacje negatywne.

⁸ *USJP* pod red. S. Dubisza, t. 2, Warszawa 2003, s. 890.

⁹ *NSGU*, s. 222.

¹⁰ Op. cit.

¹¹ Op. cit.

¹² Op. cit.

¹³ *USJP* pod red. S. Dubisza, t. 2, Warszawa 2003, s. 889.

¹⁴ Op. cit.

Wypowiedź wykładowcy skierowana do studentów na seminarium: – Nie tylko wyuczycie się czegoś ode mnie, ale i ja od was. Znacie wiele jednostek, które nie funkcjonują w moich wypowiedziach. Sądzę, że są one typowe dla waszego slangu lub dla najnowszej ogólnej polszczyzny. Poza tym macie otwarte umysły, nie tkwicie w starych schematach. Wielu z was to po prostu *młode wilki* [Zasłyszane, maj 2009].

Młode wilki [tytuł]

Za sprawą programu *Młode Wilki* portal Magazif otwiera swoje łamy na projekty początkujących projektantów wzornictwa projektowego i wnętrz. Poszukujemy pomysłów na piękne, ale też nietypowe przedmioty do wnętrz, które otaczają nas na co dzień: meble, oświetlenie, przedmioty życia codziennego oraz na wyjątkowe, zaskakujące wyglądem, ergonomią i pomysłem projekty wnętrz. Jeżeli jesteś *Młodym Wilkiem* – projektantem, który postanowił związać swoją przyszłość ze światem wnętrz i wzornictwem przemysłowym zgłoś się do udziału w programie. Pokaż swój projekt branżowemu światu – na MAGAZIF.com. *Młode Wilki*: Joanna Muszyńska i Mateusz Waszak. Rok temu poznaliśmy ich przy okazji konkursu MAGAZIF, *Młode Wilki*.

Projekty *młodych wilków* [śródtytuł]

Co u nich słyhać, jak i nad czym obecnie pracują? O to zapytaliśmy Joannę Muszyńską i Mateusza Waszaka, którzy poza prezentowaną już kolekcją lamp, realizują również inne projekty – od wnętrz po ogrody [<https://magazif.com/mlodewilki/>, dostęp: 05.03.2021].

Zobacz, jak ci młodzi ludzie się rozpychają w życiu. Nie cofną się przed niczym, by osiągnąć swój cel. Straszne są te *młode wilki* [Zasłyszane, 07.01. 2008].

Sądzę, że warto jeszcze zwrócić uwagę na innowacje *młode wilki polskiego kina*, *młode wilki obozu władzy* i *młode wilki biznesu*. W tekstach połączenie *młode wilki* zazwyczaj występuje w postaci kanonicznej, rzadziej pojawiają się jego modyfikacje. Oto zapowiadane egzemplifikacje, zawierające modyfikacje dodające badanego wyrażenia:

Małgorzata Radkiewicz, *Młode wilki polskiego kina*. Kategoria gender w debiutach lat 90. (tytuł książki) [<https://wuj.pl/ksiazka/mlode-wilki-polskiego-kina>, dostęp: 09.11.2021].

Zaufali Zbigniewowi Ziobrze. *Młode wilki obozu władzy* [tytuł]

W Sejmie nie ma już Stanisława Piotrowicza, byłego komunistycznego prokuratora, który dotąd był twarzą sądowej rewolucji PiS. Teraz ta rewolucja ma twarz ludzi, którzy PRL-u nie pamiętają, bo nie mogą. Mają po 20 parę i 30 lat. Jan Kanthak, Sebastian Kaleta i Jacek Ozdoba, czyli *młode wilki obozu władzy*. Cała trójka to z wykształcenia prawnicy, ale swoje kariery związali z polityką. Dużego politycznego doświadczenia jeszcze nie mają [<https://tvn24.pl/programy/mlode-wilki-obozu-wladzy-ra1000462-3028505>, dostęp: 05.03.2021].

Młode wilki biznesu [tytuł]

Od 2005 roku przeszło 4 tys. młodych przedsiębiorców opuściło bramy Akademickich Inkubatorów Przedsiębiorczości. Zatrudniają kilka tysięcy osób i wypracowują przychody rzędu kilkuset milionów złotych. Pierwsze inkubatory wspierające startupy zaczęły powstawać w USA w latach 50., ale dopiero w latach 80. doszło do ekspansji tej formy pomocy osobom posiadającym pomysł na biznes [<https://www.bankier.pl/wiadomosc/Mlode-wilki-biznesu-2328859.html>, dostęp: 09.11.2021].

*

We współczesnej polszczyźnie występuje wyrażenie *młode wilki*, które powstało dzięki wpływowi dwóch różnych komunikatów medialnych: filmu w reżyserii J. Żamojdy i piosenki pt. *Oblawa* Jacka Kaczmarskiego. Jest to znamię naszych czasów – w języku polskim funkcjonuje wiele związków frazeologicznych, które utrwaliły się dzięki oddziaływaniu języka polityki,¹⁵ piosenki,¹⁶ filmu, serialu,¹⁷ reklamy,¹⁸ popularnych programów telewizyjnych i radiowych¹⁹ itd. W tekstach zazwyczaj rejestrowany jest badany frazeologizm w postaci kanonicznej, rzadziej pojawiają się jego modyfikacje. Innowacje wzmacniają inwariant.

Bibliografia

- S. Dubisz (red. nauk.), *Uniwersalny słownik języka polskiego*, t. I–VI, Warszawa 2003.
- B. Nowakowska, *Nowe połączenia wyrazowe we współczesnej polszczyźnie*, Kraków 2005.
- D. Połowniak-Wawrzonek, *Wpływ mediów na współczesną polską frazeologię*, Kielce 2010.
- D. Połowniak-Wawrzonek, *Związki frazeologiczne i skrzydlate słowa powstałe pod wpływem języka polityki oraz ich modyfikacje*, Kielce 2020.
- D. Połowniak-Wawrzonek, *Frazeologizmy i skrzydlate słowa wywodzące się z piosenek oraz modyfikacje tych połączeń (na wybranych przykładach)*, Kraków 2021.
- D. Połowniak-Wawrzonek, *Film i serial telewizyjny jako źródła frazeologizmów oraz skrzydlatych słów (na wybranych przykładach)*, Kraków 2022 (w druku).
- K. Stępnia, *Słownik tajemnych gwar przestępczych*, Londyn 1993.
- H. Zgólkowa (red.), *Nowy słownik gwary uczniowskiej*, Wrocław 2004.

Wykaz skrótów

- NSGU – H. Zgólkowa (red.), *Nowy słownik gwary uczniowskiej*, Wrocław 2004.
- STGP – K. Stępnia, *Słownik tajemnych gwar przestępczych*, Londyn 1993.
- USJP – S. Dubisz (red. nauk.), *Uniwersalny słownik języka polskiego*, t. I–VI, Warszawa 2003.

¹⁵ D. Połowniak-Wawrzonek, *Związki frazeologiczne i skrzydlate słowa powstałe pod wpływem języka polityki oraz ich modyfikacje*, Kielce 2020.

¹⁶ D. Połowniak-Wawrzonek, *Frazeologizmy i skrzydlate słowa wywodzące się z piosenek...*

¹⁷ D. Połowniak-Wawrzonek, *Film i serial telewizyjny jako źródła frazeologizmów oraz skrzydlatych słów (na wybranych przykładach)*, Kraków 2022 (w druku).

¹⁸ D. Połowniak-Wawrzonek, *Wpływ mediów na współczesną polską frazeologię*, Kielce 2010, s. 311–338.

¹⁹ Op. cit., s. 339–366.

***The expression młode wilki (young wolves)
in the contemporary Polish language***

Summary

The idiom *młode wilki* (young wolves), with an additional meaning ‘young, entrepreneurial, go-getting people, who climb the career ladder fast, are extremely successful in a given field’ exists in the contemporary Polish language. The meaning of this expression reveals the following senses that are significant for the stereotype of *wolf*: ‘predacious’, ‘aggressive’, ‘hostile’, ‘distrustful’, ‘wild’, ‘dangerous for a human being’. Such a meaning of this idiom has been established under the influence of a film directed by J. Żamojda and the song titled *Oblawa* (Hunt) by Jacek Kaczmarski although the impact of the film seems to be predominant here. In the contemporary Polish texts, the expression *młode wilki* can be found in both standard and modified forms: these are usually innovations with additions, cf. e.g. *młode wilki polskiego kina* (young wolves of the Polish cinematography), *młode wilki obozu władzy* (young wolves of the ruling camp), and *młode wilki biznesu* (young wolves of business).

Keywords: idiom – modification

Trans. Monika Czarnecka